

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 10.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.10.13>

УДК 35.07:340.134

Е. М. Лапко,

аспірант кафедри державознавства, права та європейської інтеграції,

Національний університет «Одеська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8427-7735>

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ
ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТА
ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ**

E. Lapko,

Postgraduate student of the Department of State Studies, Law and European

Integration, Odessa Polytechnic National University

**PUBLIC ADMINISTRATION OF THE FREE LEGAL AID SYSTEM IN
UKRAINE: CONCEPTUAL FOUNDATIONS AND PRACTICAL
IMPLEMENTATION**

У статті досліджено особливості публічного адміністрування системи безоплатної правничої допомоги (БПД) в Україні. Визначено, що публічне адміністрування системи БПД є складовою державного управління, орієнтованою на реалізацію конституційних прав громадян, зокрема, права на доступ до правосуддя. Розглянуто сутність публічного адміністрування, його

значення для сервісної держави, що покликана забезпечити захист прав і законних інтересів громадян через надання правничих послуг. Проаналізовано наукові підходи до публічного адміністрування, де кожен дослідник наголошує на різних його аспектах, таких як адміністративне регулювання, внутрішнє управління та забезпечення громадських інтересів. Публічне адміністрування системи БПД має суб'єктно-функціональну структуру, що складається з різних рівнів управління - від Кабінету Міністрів до Координаційного центру, де кожен суб'єкт виконує конкретні функції, регламентовані законодавством. Зазначено, що законодавець розділяє БПД на первинну і вторинну допомогу, що сприяє диференційованому підходу до доступу громадян до правосуддя.

The study of public administration of free legal aid (FLA) should begin with defining the essence and content of public administration as a complex functional system aimed at ensuring and guaranteeing the constitutional rights of individuals, particularly the right of access to justice. The new era of public administration development is shaped by the transition from a state-centric paradigm to the concept of a service-oriented state, which has led to the modernization of the terminological apparatus in public administration and management science.

Various scholars approach the understanding of public administration differently. T. B. Semenchuk, for instance, views public administration as a mechanism for providing services within the limits of the law and implementing policies vested in civil servants through public elections. Ziborova O.B., on the other hand, ties the definition of public administration to the level of democratic relations in a society, arguing that in democratic states, public administration serves to ensure citizens' rights and interests. Nadolishny P.I. and Bakumenko V.D. point out that public administration is a part of the state management system, often confused with public governance. While public governance involves collective decision-making, public administration focuses on administrative decision-making, service provision, and internal management within legislative frameworks.

This article examines the public administration of the FLA system in Ukraine, focusing on its structure, functions, and legal framework. The Ukrainian legislator defines two types of free legal aid: primary and secondary, differentiating between access to law and access to justice. Primary legal aid involves informing individuals of their rights and helping them exercise those rights, while secondary legal aid ensures access to justice for those who cannot afford it.

The public administration system of FLA in Ukraine includes the Cabinet of Ministers, the Ministry of Justice, and the Coordination Center for Legal Aid Provision. The Cabinet of Ministers is responsible for normative and regulatory functions, including adopting legal acts concerning the provision of FLA and establishing procedures for working with lawyers. The Ministry of Justice oversees the general management and coordination of FLA, sets quality standards, and organizes legal aid centers. The Coordination Center, on the other hand, carries out organizational, expert-analytical, informational, and oversight functions to ensure the quality and availability of legal aid across the country.

The article concludes that the public administration of the FLA system is distinct in its close cooperation between subjects and a more compact structure compared to other public administration systems. Future research should focus on analyzing existing management models in other countries to identify best practices that can be adapted to Ukraine's legal aid system.

Ключові слова: *публічне адміністрування, безоплатна правнича допомога, суб'єкти публічного адміністрування, Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Координаційний центр.*

Keywords: *public administration, free legal aid, subjects of public administration, Cabinet of Ministers of Ukraine, Ministry of Justice of Ukraine, Coordination Center.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. *Повномасштабна агресія Російської*

Федерації проти України спричинила значні трансформації в українському суспільстві. Мільйони громадян зазнали порушення своїх прав: отримали поранення, були змушені покинути свої домівки й переміститися у безпечніші регіони країни або за кордон, втратили майно та документи. Багато осіб опинилися на тимчасово окупованих територіях. Російське вторгнення в Україну породило значну кількість правових проблем як для внутрішньо переміщених осіб, так і для інших постраждалих від війни. До того ж, зміни в законодавстві, які відбуваються під час воєнного стану, ускладнюють можливість громадян самостійно відстежувати нововведення. Тому забезпечення громадян доступом до якісної та професійної правничої допомоги стає одним із головних пріоритетів.

Разом з тим, в Україні, як і в більшості інших держав Європи, право на правничу допомогу гарантується Конституцією, Європейською конвенцією про захист прав та основних свобод з Протоколами до неї, які Україна ратифікувала у 1997 р., Факультативним протоколом до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, ратифікованим Україною в 1991 р., та іншими міжнародно-правовими актами, ратифікованими Україною, що створюють механізми подання індивідуальних скарг у разі порушення гарантованих ними прав. Зокрема, за ч. 4 Ст. 55 Конституції України «кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» [1]. На нашу думку, ефективність реалізації системи значною мірою залежить від правильно організованого публічного адміністрування системи безоплатної правничої допомоги (далі – БПД).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної правничої допомоги є об'єктом досліджень багатьох науковців. Зокрема, різні аспекти цієї теми висвітлюються в роботах Н.М. Бакаянної, І.О. Билиці, А.В. Джуської, О.В. Крушніцької, В.С. Личко, С. Устюшенко, Н.В. Хмелевської та інших дослідників. Численні наукові праці, в яких розглядаються правові,

управлінські, економічні та інші аспекти публічного адміністрування належать сучасними науковцям в сфері публічного управління та адміністрування, зокрема В. Р. Білій, К. Л. Бугайчуку, В. В. Галуцько, В. К. Колпакову, О. В. Кузьменко, О. І. Миколенко, Т. Б. Семенчуку та іншим авторам. Разом з тим, аспект публічного адміністрування системою БПД, на наш погляд, фрагментарно висвітлюється та потребує кореляції та аналізу з точки зору системи забезпечення публічного адміністрування системою БПД як позитивного обов'язку держави.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження присвячено аналізу засад публічного адміністрування системою безоплатної правничої допомоги з метою визначення сутності та змісту публічного адміністрування системи БПД.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження публічного адміністрування БПД доречно розпочати із визначення сутності та змісту публічного адміністрування як складної функціональної системи забезпечення та гарантування конституційних прав людини та громадянина, зокрема права на доступ до правосуддя.

Нова ера розвитку державного управління обумовлена переходом від державоцентричної парадигми державного управління до концепції сервісної держави, в результаті чого відбувається оновлення понятійного апарату у науці публічного управління та адміністрування.

Слід зазначити, що різні автори мають значно відмінні підходи до розуміння сутності публічного адміністрування. Наприклад, Т. Б. Семенчук, спираючись на трактування терміну «адміністрування» як дій державних службовців, пов'язаних із наданням громадянам послуг відповідно до чинного законодавства, розглядає публічне адміністрування як «механізм, що, з одного боку, забезпечує надання суспільству послуг у межах законодавства, а з іншого – реалізацію певної політики, яку втілюють державні службовці, наділені повноваженнями, делегованими їм через народне волевиявлення під час виборів,

як на території країни, так і за її межами, у всіх сферах її функціонування» [1, с. 389].

На погляд Зіборєвої О.Б., визначення поняття «публічне адміністрування» у широкому розумінні значною мірою залежить від рівня розвитку демократичних відносин у суспільстві. Якщо держава має демократичний характер, публічне адміністрування можна визначити як професійну, оплачувану та фінансовану з державного і місцевих бюджетів діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб, спрямовану на забезпечення прав, інтересів та потреб громадян, суспільства, суб'єктів підприємництва та інших учасників суспільних відносин у рамках єдиної державної (публічної) політики. У вузькому технократичному підході, авторка пропонує розглядати публічне адміністрування як сукупність дій уповноважених органів та їхніх посадовців, спрямованих на реалізацію державної політики в усіх сферах суспільного життя [2].

На обґрунтовану думку Надолішного П.І., Бакуменко В.Д., публічне адміністрування може бути розглянуте як складова частина системи державного управління, проте, як вважають науковці, його часто плутають із публічним управлінням. Публічне управління – це процес колективного ухвалення та реалізації стратегічних рішень, який базується на узгодженні та координації цілей і дій усіх ключових учасників [3, с. 8]. Публічне адміністрування, натомість, є регламентованою законодавством та іншими правовими актами діяльністю суб'єктів, що передбачає прийняття адміністративних рішень, надання адміністративних послуг і здійснення внутрішнього управління цими суб'єктами. У вузькому сенсі публічне адміністрування стосується взаємодії суб'єктів із виконавчою владою, а в широкому – з усіма трьома гілками влади на державному, регіональному та муніципальному рівнях прийняття рішень [3, с.8].

Адміністративне регулювання – це діяльність суб'єктів публічного адміністрування, яка полягає у встановленні правил, положень, регламентів та інших нормативних документів для забезпечення виконання законів. Внутрішнє адміністрування – це процес, завдяки якому забезпечується автономне

функціонування суб'єкта публічного адміністрування, включаючи впорядкування організаційної та управлінської структури, документування, управління трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами, а також організацію документообігу [3, с. 9].

На переконання Бугайчука К.Л., до характерних рис публічного адміністрування слід віднести: побудову на державній владі, підтримання та забезпечення її ресурсами; охоплення всього суспільства, включаючи зовнішньополітичну діяльність держави. Дослідник справедливо вважає, що держава через законодавчу діяльність визначає основні, загальні та типові правила поведінки громадян. Публічне адміністрування функціонує системно й безперервно, залучаючи такі структури, як державний механізм, державний апарат і державна служба [4, с. 39]. Ці особливості дозволяють трактувати публічне адміністрування як інструмент реалізації прав і законних інтересів громадян через надання послуг і виконання функцій з гарантією їх виконання та захисту на державному рівні.

Таким чином, можливо підсумувати, що адміністрування є функцією виконавчих органів влади або державних службовців, які мають державні владні повноваження. Публічне адміністрування як науковий концепт і практична діяльність регулюється законами та нормативно-правовими актами і передбачає виконання законів через прийняття адміністративних рішень і надання адміністративних послуг. Інституції, представлені державними та недержавними суб'єктами публічної влади, і їхні функції утворюють публічну адміністрацію. Її основні структурні елементи включають органи виконавчої влади на національному та місцевому рівнях, які, використовуючи встановлені механізми, регулюють соціально-економічні процеси територіальних одиниць, забезпечуючи належні умови для життя громадян. Тим самим публічна адміністрація виступає засобом реалізації прав і законних інтересів як громадян України, що проживають в державі, так і тих, хто тимчасово перебуває за кордоном, наприклад, забезпечення прав власності через реєстрацію нерухомого майна. Тактика публічного адміністрування передбачає детальний план дій

суб'єктів публічного управління для досягнення поставленої мети шляхом застосування логічних і обґрунтованих методів та прийомів [5].

З огляду на вищезазначені теоретичні напрацювання у сфері проблематики публічного адміністрування та практично-правовий аспект цього питання, публічне адміністрування системою БПД можна визначити як організацію, координацію та управління процесами надання правничих послуг громадянам, які не мають можливості оплатити такі послуги самотійно. Публічне адміністрування охоплює як розробку політики, так і контроль за її виконанням з боку державних органів, залучених до функціонування системи безоплатної правової допомоги.

Законодавець закріпив два види безоплатної правничої допомоги – первинної та вторинної, диференціювавши таким чином поняття «доступ до права» та «доступ до правосуддя», адже вони як за своїм змістом і формою, так і за способом реалізації, є різними. Так, відповідно до ст. 7 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», «безоплатна первинна правнича допомога – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [6]. Що ж до безоплатної вторинної правничої допомоги, то вона визначається, як «вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя» [6].

Аналіз теоретичних питань системи публічного адміністрування та легальне визначення БПД як державної гарантії надання правничої допомоги визначає структуру публічного адміністрування системою БПД, як таку яка характеризується тісною співпрацею та специфічними взаємозв'язками між суб'єктами, які не розгалужуються (таблиця 1), на відміну від інших сфер публічного адміністрування.

Таблиця 1. Суб'єктно-функціональна система публічного адміністрування БПД в Україні

Суб'єкт	Функції	Повноваження
Кабінет Міністрів України	Нормативна Організаційно-регуляторна	<ul style="list-style-type: none"> - Прийняття нормативно-правових актів щодо надання безоплатної правничої допомоги - Затвердження порядку проведення конкурсу та вимог до адвокатів - - Організація співпраці центрів з адвокатами та органами досудового розслідування
Міністерство юстиції України	Організаційна Координаційна Правотворча та нормативна Консультативна	<ul style="list-style-type: none"> - Управління первинною та вторинною правничою допомогою - Координація діяльності з іншими органами влади - Затвердження положень про центри БПД та стандартів якості - Консультаційна та методична допомога
Координаційний центр з надання правничої допомоги	Організаційно-координаційна Експертно-аналітична Інформаційна Правотворча Контролююча	<ul style="list-style-type: none"> - Створення та управління центрами БПД - Координація діяльності правових платформ - Моніторинг роботи центрів БПД - Інформаційне забезпечення та інформування громадськості - Розробка та впровадження стандартів якості - Контроль за діяльністю адвокатів та ведення реєстрів

Джерело: систематизовано автора

Нормотворчі повноваження Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення права на безоплатну правничу допомогу реалізуються, зокрема, через ухвалення нормативних актів, таких як постанови. Наприклад, Кабінет Міністрів затверджує порядок проведення конкурсів та вимоги до професійного рівня адвокатів, які залучаються до надання безоплатної вторинної правничої допомоги, а також ухвалює положення про Координаційний центр з надання правничої допомоги. Крім того, Кабінет Міністрів має організаційно-регуляторні повноваження щодо, по-перше, співпраці центрів з адвокатами, встановлюючи порядок укладення контрактів на постійній чи тимчасовій основі та регулюючи оплату їхньої діяльності, а по-друге, співпраці з органами досудового розслідування в частині інформування про випадки затримання осіб.

Таким чином, Кабінет Міністрів України є суб'єктом публічного адміністрування з загальною управлінською компетенцією, яка виявляється через його нормотворчі та організаційно-регулятивні повноваження в системі надання безоплатної правничої допомоги.

Міністерство юстиції України виконує загальне керівництво системою безоплатної правничої допомоги, як первинної, так і вторинної. Його повноваження, згідно зі статтею 28 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» від 2 червня 2011 року № 3460-VI [6], можна поділити на чотири основні групи.

Перша група включає організаційні повноваження: Міністерство здійснює загальне управління в сфері надання первинної та вторинної правничої допомоги; відповідає за впровадження та функціонування цієї системи; утворює центри надання безоплатної вторинної правничої допомоги; організовує конкурси для залучення адвокатів через головні управління юстиції в регіонах, Києві та Севастополі.

Друга група охоплює координаційні повноваження: Міністерство координує діяльність центральних органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики у сфері правничої допомоги та співпрацює з ними для виконання закону.

Третя група повноважень стосується правотворчої та нормативної діяльності: Міністерство затверджує типові положення про установи з надання первинної правничої допомоги, визначає порядок залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб для надання такої допомоги; регламентує діяльність центрів з надання вторинної правничої допомоги; встановлює стандарти якості надання правничої допомоги, а також веде Реєстр адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу. Наприклад, у 2014 році було затверджено стандарти якості надання правничої допомоги в кримінальних процесах, а у 2017 році – в цивільних та адміністративних процесах [7].

Четверта група охоплює консультативні функції: Міністерство надає методичну підтримку органам виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо питань надання безоплатної первинної правничої допомоги.

Отже, Міністерство юстиції України відіграє ключову роль у загальному керівництві системою безоплатної правничої допомоги, реалізуючи організаційні, правотворчі, координаційні та консультативні функції для забезпечення права на таку допомогу.

Координаційний центр з надання правничої допомоги, на нашу думку, можна розглядати як спеціальний органом управління, який діє на основі затвердженого положення [8]. Аналіз цього положення, затвердженого 6 червня 2012 року № 504 [8], дозволяє виділити кілька груп завдань і відповідних повноважень, що дає змогу краще зрозуміти його ключові функції.

Перша група завдань стосується організаційно-координаційної діяльності, яка включає управління системою безоплатної правничої допомоги (зокрема, створення центрів і організаційне забезпечення їхньої діяльності) та налагодження співпраці між ними. До цієї групи входять такі повноваження: управління системою безоплатної вторинної правничої допомоги, створення регіональних та місцевих центрів, а також міжрегіональних правових платформ, затвердження регламентів центрів, координація діяльності установ, які надають первинну правничу допомогу, взаємодія з наглядовими органами та міжнародними організаціями, співпраця з громадськими організаціями для аналізу та поширення кращих практик у сфері безоплатної правничої допомоги.

Друга група охоплює експертно-аналітичні завдання, які спрямовані на забезпечення фахової діяльності кадрів, уніфікацію застосування норм права, моніторинг роботи центрів та надання рекомендацій для вдосконалення стандартів і процедур. До цієї групи належать: аналіз практики надання правничої допомоги, розробка та затвердження стандартів якості, організація підвищення кваліфікації адвокатів.

Третя група завдань є інформаційною. Вона включає повноваження щодо інформування громадськості про можливості отримання безоплатної правничої

допомоги та забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки. Координаційний центр впроваджує сучасні інформаційні технології, засновує друковані ЗМІ, видає та поширює книги й іншу продукцію, виготовляє соціальну рекламу та розповсюджує медіапродукцію.

Правотворча діяльність центру також займає важливе місце. Вона передбачає розробку нормативно-правових актів у сфері надання безоплатної правничої допомоги та участь у формуванні державної політики.

Остання група - контролюючі функції, що охоплюють перевірку роботи центрів, ведення реєстрів адвокатів і прийняття рішень про їх виключення з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну правничу допомогу.

Таким чином, Координаційний центр є органом спеціального управління, що виконує повноваження організаційно-координаційного, експертно-аналітичного, інформаційного та контролюючого характеру.

Проаналізована багаторівнева структура забезпечує ефективну взаємодію між державними органами, адвокатами та громадянами, які потребують правничої допомоги.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підсумовуючи, необхідно відзначити, що публічне адміністрування системою безоплатної правничої допомоги представляє собою діяльність уповноважених органів, спрямовану на забезпечення реалізації права громадян на отримання безоплатної правничої допомоги. Ця система суб'єктів публічного адміністрування відрізняється від інших систем публічного адміністрування тим, що не має розгалуженої структури та включає суб'єктів із загальною управлінською компетенцією, а також тих, що мають спеціальну компетенцію (Координаційний центр з надання правничої допомоги).

Перспективою подальших розвідок у напрямку публічного адміністрування системою БПД є аналіз сучасних моделей управління безоплатною правничою допомогою, а саме наскільки ефективно існуючі моделі управління функціонують у різних країнах або регіонах, що допоможе виявити найкращі практики, які можуть бути адаптовані до конкретних умов.

Література

1. Семенчук Т. Б. Сутність категорії публічне адміністрування та передумови її формування. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 42. С. 385-390.
2. Зіборєва О. Поняття та ознаки публічного адміністрування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Т. 64 (2021). URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/238498>
3. Бакуменко В. Д. Надолішній П. І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. К.: Міленіум, 2003. 256 с.
4. Бугайчук К. Л. Публічне адміністрування: теоретичні засади та підходи до визначення. Право і безпека. 2017. № 3 (66). С. 38-44.
5. Кузьменко О. В. Правова детермінація поняття публічне адміністрування. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2009. № 3. С. 20-24.
6. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI : станом на 28 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 17.09.2024).
7. Про затвердження Стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесі та представництва у кримінальному процесі : Наказ М-ва юстиції України від 21.12.2017 р. № 4125/5 : станом на 31 серп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1554-17#Text> (дата звернення: 17.09.2024).
8. Про утворення Координаційного центру з надання правової допомоги та ліквідацію Центру правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції : Постанова Каб. Міністрів України від 06.06.2012 р. № 504 : станом на 14 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2012-п#Text> (дата звернення: 17.09.2024).

References

1. (2013), “The essence of the category “public administration” and the prerequisites for its formation”, vol. 42. S.385-390.
2. Ziborieva O. (2021), “Concepts and signs of public administration”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 64, available at: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/238498> (Accessed 17.09.2024).
3. Bakumenko, V.D. and Nadolishnii, P.I. (2003), *Teoretychni ta orhanizatsiini zasady derzhavnoho upravlinnia* [Theoretical and organizational principles of public administration], Milenium, Kyiv, Ukraine.
4. Bugaychuk, K.L. (2017), “Public administration: theoretical basics and approaches to the definition”, *Pravo i Bezpeka*, vol. 3, pp. 38-44.
5. Kuzmenko, O.V. (2009), “Legal determination of the concept of "public administration”, *Yurydychnyi visnyk*, vol. 3, pp. 20-24.
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Law of Ukraine “On free civil legal aid”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (Accessed 17.09.2024).
7. Ministry of Justice of Ukraine (2017), Order “On the approval of quality standards for the provision of free secondary legal assistance in civil and administrative proceedings and representation in criminal proceedings”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1554-17#Text> (Accessed 17.09.2024).
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), Resolution “On the formation of the Coordination Center for the provision of legal assistance and the liquidation of the Center for Legal Reform and Legislative Works under the Ministry of Justice”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2012-p#Text> (Accessed zvernennia: 17.09.2024).

Стаття надійшла до редакції 19.09.2024 р.